

Kampanje:

Utslipp av kvikksølv må reduseres

Det er ingen vesentlige forskjeller i hvordan amalgamavfall håndteres av privatpraktiserende tannleger og i Den offentlige tannhelsetjenesten. Dette viste svarene fra en spørreundersøkelse som Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord utførte våren 2002. Alle tannlegene oppgav at de hadde godkjente amalgamavskillere, og hele 88 prosent av 458 privatpraktiserende tannleger mente å ha tilfredsstillende rutiner. Cirka 40 prosent oppbevarer imidlertid amalgam over et lengre tidsrom enn forskriften tillater, mens det i Den offentlige tannhelsetjenesten ble opplyst at innlevering av amalgamavfall skjer én gang i året i henhold til gjeldende regelverk. De siste årene har det vært en betydelig reduksjon i registrert mengde innlevert amalgamavfall. Svarene fra tannlegene var imidlertid svært mangelfulle når det gjaldt mengde levert amalgam.

På bakgrunn av effektene kvikksølv har på mennesker, dyr og miljø prioriterer miljømyndighetene reduksjon av kvikksølvutslipp høyt. Myndighetene har vedtatt en målsetting om at kvikksølvutslippene skal reduseres vesentlig i perioden frem til 2010, og ønsker derfor å arbeide sammen med Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord (heretter kalt Fagrådet) i dette arbeidet.

Forskrift om amalgamholdig avløpsvann og amalgamholdig avfall fra tannlegekontorer og tannklinikker trådte i kraft i september 1994. Etter dette forventet man en rask reduksjon i kvikksølvinnholdet i avløpsslam fra renseanleggene; slammets er det synlige bevis på hva renseanleggene har holdt tilbake av forurenninger. Da tilsvarende forskrift ble introdusert i Sverige, fikk man en merkbar reduksjon av kvikksølvinnholdet i avløpsslammet. Fra renseanleggene rundt indre Oslofjord har man imidlertid ikke sett den forventede reduksjonen av kvikksølv i slammets. Avløpsslam benyttes til jordbruk, og det er derfor ønskelig at innholdet

Fagrådet for vann og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord er et kommunalt samarbeidsorgan for vann- og avløpsteknikk rundt indre Oslofjord, og representerer følgende kommuner: Hurum, Røyken, Asker, Bærum, Oslo, Oppegård, Ski, Ås, Nesodden, Frogn og Vestby. Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Buskerud er assosierte medlemmer av Fagrådet. Fagrådets styringsgruppe 2 fokuserer på tilførsler til indre Oslofjord, dvs. tilførsler inn på avløpsnett og utslipp til fjorden.

av tungmetaller, herunder kvikksølv, er så lavt som mulig.

Fordi amalgam er en betydelig kilde til kvikksølvinnholdet i avløpsslam, har Fagrådet i samarbeid med Fylkesmannen, som er tilsynsmyndighet for forskriften om amalgamholdig avfall, gjennomført en kartlegging rettet mot tannlegekontorer og tannklinikker i Fagrådets nedslagsfelt.

Som en del av kartleggingsarbeidet gjennomførte Fagrådet våren 2002 en spørreundersøkelse blant alle tannleger i kommunene Hurum, Røyken, Asker, Bærum, Oslo, Oppegård, Ski, Ås, Nesodden, Vestby og Frogn, i alt 741 privatpraktiserende tannleger. I tillegg ble Den offentlige tannhelsetjenesten fulgt opp tilsvarende. Det kom svar fra hele 518 privatpraktiserende tannleger og fra Den offentlige tannhelsetjenesten i de berørte fylkene.

I tillegg til spørreundersøkelsen rettet mot tannlegene, er det også foretatt en kartlegging av mengde innlevert amalgamavfall fra bedrifter som har tillatelse til å motta slikt avfall.

Resultater fra spørreundersøkelsen

Undersøkelsen ble omtalt i forkant i Tidende, og tannlegene ble oppfordret til å besvare henvendelsen fra Fagrådet.

Det kom svar fra 518 privatpraktiserende tannleger, som tilsvarer en svarprosent på 70. Av ulike årsaker var det 60 av de 518 som ikke besvarte skjemaet, dvs. at 62 prosent av de privatpraktiserende tannlegene har gitt relevant informasjon. Det er svarene fra disse 458 tannleger som er benyttet i bearbeidelsen av data.

Kartleggingen av Den offentlige tannhelsetjenesten ble foretatt via fylkestannlegene, og alle besvarte henvendelsen.

Spørreundersøkelsen gav blant annet disse svarene:

- Alle tannlegene oppgav at de har installert godkjente amalgamavskillere.
- 88 prosent av de 458 privatpraktiserende tannlegene oppgav at de har tilfredsstillende rutiner. Fra Den offentlige tannhelsetjenesten ble det oppgitt at alle har tilfredsstillende rutiner for oppfølging av amalgamavskillerne og forsvarlig håndtering av amalgamavfallet.
- 85 prosent av de 458 privatpraktiserende tannlegene oppgav at de har et system for oppbevaring av kvitteringsdelen fra deklarasjonsskjemaet for spesialavfall, men bare 39 prosent oppgav leverte mengder. I Den offentlige tannhelsetjenesten oppgav alle at de har et system for oppbevaring av kvittering for innlevert spesialavfall, men bare 3 av 11 kommuner oppgav mengder.
- I overkant av 60 prosent av de 458 privatpraktiserende tannlegene opplyste at de leverer amalgamavfallet én gang per år som forskriften krever. De som ikke leverer min. 1 gang pr. år oppgav at de venter til beholdere/avskillere er fulle før de leverer. I Den offentlige tannhelsetjenesten ble det opplyst at innlevering av amalgamavfall skjer i henhold til gjeldende regelverk.
- Tannlegene oppgav i hovedsak at de benytter godkjente spesialavfallsmottak når amalgamavfallet leveres. Noen

tannleger svarte at de benytter kommunale ordninger, miljøstasjoner eller tilsvarende. I de tilfeller der tannlegene betaler for at kommunen skal håndtere avfallet er dette lovlig, men dersom avfallet bare hensettes ved en miljøstasjon er det ulovlig.

Spørreundersøkelsen var anonym, og svarene er derfor ikke verifisert ved kontroller eller tilsyn.

Amalgammengder

Amalgam er definert som spesialavfall, og skal leveres til godkjente mottak. Når spesialavfall leveres til avfallsbehandling, skal deklarasjonsskjema fylles ut og følge avfallet helt til slutt disponering. En gjennpart av skjemaet skal til avfallsbesitteren (i dette tilfellet tannlegene), en annen skal sendes NORSAS (Norsk kompetansesenter for avfall og gjenvinning). NORSAS fører oversikt over mengder innlevert spesialavfall på bakgrunn av de innsendte deklarasjonsskjemaene.

Tallene fra NORSAS viser en betydelig reduksjon i registrert mengde innlevert amalgamavfall de siste årene fra en topp på 7 711 kg i 1998 til 3 178 kg i 2001. Reduksjonen kan dels skyldes en reell nedgang i amalgamavfall fra tannlegekontorene. En annen årsak kan være at levert avfall fra tannlegene ikke blir registrert hos NORSAS fordi innsamlerne ikke videregir skjemaene til NORSAS. Reduksjonen kan også skyldes at tannlegene ikke leverer amalgamavfallet minimum én gang per år, noe undersøkelsen bekreftet. Dessverre var svarene fra tannlegene svært mangelfulle når det gjaldt mengde levert amalgam. 39 prosent svarte på spørsmålene, men mange av svarene var ufullstendige.

Det er viktig å understreke at ansvaret for korrekt behandling av avfallet hviler på avfallsbesitter (tannlegene når det gjelder amalgam), også etter at det er hentet. Kopi av deklarasjonsskjemaet er tannlegens kvittering på riktig behandling. Det er derfor viktig for den enkelte tannlege å sørge for at skjemaet fylles ut korrekt (bl.a. med innlevert mengde), og at manglende kvitteringer etterspørres fra innsamler.

Svenske undersøkelser viser at mye amalgam blir liggende i svanker i stikkledninger nær kildene. Selv om bruken av amalgam er kraftig redusert de siste årene, ser det ut til at historiske deponier i ledningsnett kan være en betydelig kilde til fortsatt kvikksølvforurensning. Det vil bli foretatt enkle undersøkelser i Norge (Oslo) for å se om vi har samme situasjon her som i Sverige.

Videre innsats

Fagrådet samarbeider i denne saken med Statens Forurensningstilsyn (SFT) og Fylkesmannen i Oslo og Akershus (FM) samt bransjeorganisasjonen for vann- og avløpsverk i Norge (NORVAR).

De viktigste tiltakene som vil bli gjennomført videre i kampanjen er disse:

- Fylkesmannen, som er tilsynsmyndighet etter amalgamforskriften, vil gjennomføre stikkprøvekontroller hos enkelte tannleger både med hensyn til om godkjent avskiller er installert, om den er installert på forskriftsmessig måte, hvilke rutiner tannlegene har for tømning av avskiller og hvordan deklarasjonsskjema fylles ut og oppbevares.
- SFT vil aktivt informere om lover og regler knyttet til håndtering av kvikksølvholdige materialer, herunder amalgam.

- SFT vil foreta tilsynskontroller overfor mottakerleddet.
- Fagrådet vil gjennomføre enkle undersøkelser av variasjoner i kvikksølv i avløpsvannet samt utrede mulighetene for å fjerne amalgam som ligger i svanker i ledningsnett.
- NORVAR deltar i dialogen med statlige myndigheter på vegne av landets avløpsverk og vil informere resten av kommunene om undersøkelsens resultater, slik at kommuner i landet for øvrig kan trekke lærdom av de erfaringer man har fått i denne kampanjen.

Til sist en takk og en oppfordring til alle landets tannleger:

Vi ber tannlegene gjennomgå sine egne rutiner når det gjelder amalgamhåndtering og spesielt merke seg følgende:

- Levering av amalgamavfall skal skje minimum én gang per år.
- Det er ikke adgang til å slippe ut amalgamholdig avfall i vasken, eksempelvis ved rengjøring av utstyr, dersom vasken ikke er tilkoblet amalgamavskiller.
- Mottaksfirmaet som benyttes skal fylle ut deklarasjonsskjemaet på forskriftsmessig måte og levere kvitteringsdel til tannlegen og NORSAS.

Fagrådet takker Tannlegeforeningen og tannlegene for samarbeidet så langt og for muligheten til å holde bransjen orientert gjennom Tidende. Både myndigheter og avløpsbransjen ønsker å bidra med fortsatt informasjon etterhvert som ny erfaring vinnes.

Adresse: Postboks 4735 Sofienberg, 0506 Oslo.
www.indre-oslofjord.no